

13. ARACHNOLOGICKÁ KONFERENCIA

ZBORNÍK ABSTRAKTOV

Východná, 10. - 13. 9. 2015

Ekológia vo výskume pavúkovcov

KATEDRA EKOLÓGIE A ENVIRONMENTALISTIKY FPV UKF V NITRE

ÚSTAV KRAJINNEJ EKOLÓGIE SAV, POBOČKA NITRA

SLOVENSKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLOČNOSŤ, O.Z.

13. ARACHNOLOGICKÁ KONFERENCIA

ZBORNÍK ABSTRAKTOV

Východná, 10. - 13. 9. 2015

Ekológia vo výskume pavúkovcov

KATEDRA EKOLÓGIE A ENVIRONMENTALISTIKY FPV UKF V NITRE
ÚSTAV KRAJINNEJ EKOLÓGIE SAV, POBOČKA NITRA
SLOVENSKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLOČNOSŤ, O.Z.

13. Arachnologická konferencia

Zborník abstraktov

Editor: **doc. RNDr. Zuzana Krumpálová, PhD.**

Recenzent: **Mgr. Jana Frisová Christophoryová, PhD.**

© 2015 Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied, edícia
Prírodovedec č. 616

Publikácia bola vytvorená v rámci projektu **VEGA – 1/0109/13**, Interakcie
živých organizmov v antropogénnom prostredí.

ISBN: 978-80-558-0901-4

ORGANIZAČNÝ VÝBOR

Mgr. JANA FRISOVÁ CHRISTOPHORYOVÁ, PhD. (PríF UK, BRATISLAVA)

RNDR. PETER GAJDOŠ, CSc. (ÚKE SAV, Nitra)

GARANTI PODUJATIA

RNDR. BORIS ASTALOŠ

RNDR. IVAN MIHÁL, CSc.

Slovenská arachnológia v roku 2015

ZUZANA KRUMPÁLOVÁ

Katedra ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre v spolupráci Ústavom krajinnej ekológie SAV a Slovenskou arachnologickou spoločnosťou usporiadala **13. Arachnologickú vedeckú konferenciu**. Konferencia bola venovaná poprednému slovenskému arachnológovi, pánovi doktorovi **Ivanovi Mihálovi** pri príležitosti jeho životného jubilea.

Téma konferencie bola:

EKOLOGIA VO VÝSKUME PAVÚKOVCOV

V tomto roku sme mali česť privítať spolu 15 účastníkov, pričom si ceníme vysokú účasť najmä našich mladých a nádejných študentov. Celkovo odznelo 10 referátov.

Rada by som vyzdvihla úspešnú obhajobu dizertačnej práce Pavla Žilu. Gratulujeme! Do manželského zväzku vstúpili – Janka Christophoryová, Peter Klimant a Edina Énekesová. Želáme šťastný spoločný život, naveky! A pribudli aj malé arachnologičky od Stanky Sočúvkovej aj Vladka Kubovčíka, nech sú zdravé a veselé po rodičoch!

S potešením konštatujem, že komorné prostredie, ľudský prístup a entuziazmus všetkých účastníkov tvoria výsledný efekt tohto úspešného podujatia. Vrúcne a srdečne ďakujem pani RNDr. Alenke Gajdošovej, CSc. za nezištnú a neoceniteľnú pomoc pri vytváraní rodinnej atmosféry počas konferencie.

Tešíme sa na Vás všetkých na budúci rok.

Harmonogram prednášok (piatok 11. 9. 2015)			
1. blok prednášok – predsedajúci P. GAJDOŠ			
1.	14.00	K. KRAJČOVIČOVÁ, J. FRISOVÁ, A. ŠESTÁKOVÁ	29th European Congress of Arachnology, Brno
2.	14.15	A. KAŇUCHOVÁ, J. FRISOVÁ, K. KRAJČOVIČOVÁ	Taxonómia a rozšírenie št'úrikov (Pseudoscorpiones) žijúcich v kompostoch Slovenska
3.	14.30	D. JAJCAYOVÁ, J. FRISOVÁ	Taxonómia a rozšírenie št'úrikov Slovenska (Pseudoscorpiones) žijúcich v práchnie dutín a pod kôrov
4.	14.45	I. MIHÁL, P. GAJDOŠ, P. ŽILA	K poznaniu fauny koscov (Arachnida, Opiliones) nelesných biotopov Národného parku Poloniny
Prestávka (15.00 – 15.15)			
2. blok prednášok – predsedajúci B. ASTALOŠ			
5.	15.15	A. KŮRKA	Informace o novém atlasu Pavouci České republiky
6.	15.30	Z. MAJKUS	Současný stav výzkumu araneocenóz na černouhelných haldách Ostravska
7.	15.45	P. GAJDOŠ	Faunistický výskum pavúkov vybraných území SKUEV v pôsobnosti CHKO Ponitrie
8.	16.00	P. ŽILA	Diverzita pavúčích spoločenstiev (Araneae) a jej zmeny v rôznych typoch nelesnej krajiny Bukovských vrchov
9.	16.15	S. KORENKO	Biology of spider parasitoid <i>Zatypota kauros</i> (Ischnumonidae, Ephialtini, Polysphincta group)
Prestávka (16.30 – 17.00), konferenčná fotografia			
3. blok prednášok – Životné jubileum RNDr. Ivana Mihála, CSc.			
10.	17.00	P. MAŠÁN, B. ASTALOŠ	RNDr. Ivan Mihál, CSc. - päťdesiatročný
Oslava			

EXKURZIA, TERÉNNE PRÁCE (sobota 12. 9. 2015)

Vážený pán doktor Mihál, náš milý Ivan!

V tejto slávnostnej chvíli máme možnosť na malé zastavenie, krátko bilancovanie a ohliadnutie sa za uplynulými rokmi a za cestou, po ktorej si prešiel. Dovoľ, aby sme na tomto mieste ocenili Tvoj neutíchajúci záujem o budúcnosť slovenskej arachnológie, ktorá spočíva v odbornej práci, ale aj vo výchove novej generácie - mladých vedeckých pracovníkov. Tvoja precízna práca priniesla úspechy nielen na domácom vedeckom poli, ale aj v zahraničí. Celý svoj život si neustále uvedomuješ, že najdôležitejšou vecou je pomáhať k úspechu a napredovaniu iným.

Rada by som na tomto mieste vyzdvihla Tvoj entuziazmus vo vedeckej, ale aj terénnej práci a záujem o napredovanie tak krásneho vedného odboru, akým arachnológia nepochybne je. Ceníme si, že si vždy dokázal s rozvahou a nadhľadom riešiť problémy, ktoré prinášal vedecký aj súkromný život.

Vážený pán doktor, milý Ivan, dovoľ, aby som Ťi v mene svojom, ako aj v mene všetkých členov Slovenskej arachnologickej spoločnosti, poďakovala za čas a energiu, ktoré si nám po celé tie roky nezištne venoval. Do ďalších rokov života Ťi úprimne prajeme predovšetkým veľa zdravia, šťastia, spokojnosti a mnoho osobných a pracovných úspechov.

Doc. RNDr. Zuzana Krumpálová, PhD.

a všetci kolegovia zo SARAS

Východná, 11. september 2015

RNDr. Ivan Mihál, CSc. – päťdesiatročný

¹PETER MAŠÁN & ²BORIS ASTALOŠ

*¹Ústav zoológie SAV, Dúbravská cesta 9, 845 06 Bratislava, e-mail:
peter.masan@savba.sk*

*²Slovenské národné múzeum v Martine – Múzeum Andreja Kmeťa, A. Kmeťa 20,
036 01 Martin, e-mail: boris.astalos@snm.sk*

V živote všetkých nás sú chvíľky, pri ktorých sa na chvíľu zastavíme a zamyslíme, prípadne obzrieme, aký kus cesty sme prešli... A keďže náš vzácny priateľ, kolega, spolupracovník, zaniatený prírodovedec a jedna z popredných osobností slovenskej mykológie a arachnológie RNDr. Ivan Mihál, CSc., sa práve v tomto roku dožíva významného životného výročia 50 rokov, doprajme si tú chvíľu aj my a využime ju na slávnostné pripomenutie najvýznamnejších udalostí v osobnom a pracovnom živote nášho drahého jubilanta.

Dr. Mihál sa narodil 15. septembra 1965 v Revúcej. Detstvo prežil v neďalekej obci Sirk, spolu s rodičmi a dvomi sestrami. Podmanivé prírodné prostredie údolia Východného Turca a historickými povestami opradeného vrchu Železník v Slovenskom rudohorí, kde vyrastal, učarovali nášmu jubilantovi do takej miery, že predurčili nielen jeho prvé záujmy a neskoršie celoživotné profesionálne zameranie, ale aj jeho životnú filozofiu a ľudský rozmer. Počas rokov 1972 až 1980 navštevoval základnú deväťročnú školu vo svojom bydlisku. Potom, v rokoch 1980 až 1984, pokračoval v stredoškolskom štúdiu na Gymnáziu Martina Kukučina v rodnej Revúcej, ktoré ukončil úspešnou maturitnou skúškou. Odbor všeobecnej biológie na Prírodovedeckej

fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, v rokoch 1984 až 1989, bol prirodzeným výberom v nadväznosti na bohaté mládežnícke aktivity jubilanta v prírodovedných krúžkoch a združeniach ochrany prírody, napríklad bol zakladajúcim členom a predsedom organizácie Mladých ochrancov prírody v Sirku (v rokoch 1979 až 1984).

Vysokoškolské štúdium so špecializáciou na morfológiu a ekológiu rastlín úspešne absolvoval na Katedre geobotaniky a pedológie a v roku 1989 ho ukončil štátnou záverečnou skúškou a obhajobou diplomovej práce s názvom „Príspevok k poznaniu mykoflóry Muránskej planiny a Kráľovohoľských Nízkych Tatier“, pod odborným vedením doc. RNDr. Eriky Záhorovskej, CSc., z Botanického ústavu SAV v Bratislave. Úspešným ukončením vysokej školy získal titul promováný biológ (prom. biol.) a o rok neskôr, po absolvovaní štátnej rigoróznejskej skúšky, mu bol priznaný aj titul doktora prírodných vied (RNDr.). Medzitým absolvoval takmer ročnú základnú vojenskú službu v strážnejrote vo Vojenskom opravárenskom podniku v Novákoch (v rokoch 1989 až 1990). Aj počas vojenskej služby nezaprel v sebe lásku k živej prírode a počas neprítomnosti veterinárneho lekára vypomáhal pri bežnej starostlivosti o služobné psy (v Novákoch sa vtedy nachádzal najväčší chov služobných psov na Slovensku).

Celá vedecká kariéra Dr. Mihála je pevne spätá s Ústavom ekológie lesa SAV vo Zvolene, kde v roku ukončenia vysokej školy získal úspešným vstupným konkurzom trojročný študijný pobyt. Náš jubilant tu rýchlo preukázal pracovitosť, nesporný talent, nesmierny duševný potenciál a vyspelé dialektické schopnosti, ale čo je najdôležitejšie, keďže jeho pracovisko neštandardne pokrýva rôznorodé výskumné úlohy, aj nevyčerpatel'né vedecké zanieťenie zároveň pre svoje obe najväčšie odborné záľuby – mykológiu a arachnológiu. Po skončení študijného pobytu v roku 1992 sa stal externým ašpirantom Botanického ústavu

SAV v Bratislave a pod vedením prof. RNDr. Jána Gápera, CSc., vypracoval kandidátsku dizertačnú prácu na tému "Sukcesné a produkčné pomery makromycétov smrekových monokultúr na bývalých nelesných pôdach". V roku 1996 postgraduálne štúdium ukončil získaním vedeckej hodnosti kandidát vied (CSc.). Odvtedy je aj samostatným vedeckým pracovníkom na uvedenom zvolenskom ústave, kde v rokoch 1997 až 2005 viedol Oddelenie produkčnej ekológie, ktorého súčasťou je až dodnes.

Dr. Mihál sa vypracoval na skúseného a široko uznávaného mykológa, lesného ekológa a zoológa, majúceho špičkové scientometrické ukazovatele. Má za sebou veľmi rozsiahlu publikačnú činnosť, ktorá je podporená početnými domácimi a zahraničnými citačnými ohlasmi. Napríklad súhrn jeho vedeckých publikácií počíta spolu 220 uverejnených výstupov, z toho je 132 pôvodných odborných prác, vrátane početných titulov vydaných zahraničnou tlačou a titulov vydaných v anglickom jazyku. Prispel odbornými článkami aj do viacerých knižných publikácií a je tiež spoluautorom širokého kolektívu tvorcov hesiel vo zväzkoch Encyclopaedia Beliana, kde spolupracoval na heslách z mykológie. Jubilant tiež uverejnil desiatky vedecko-popularizačných a ochranársky zameraných článkov. Chceme zdôrazniť, že súbor zoologicky zameraných titulov predstavuje v jubilantovej bibliografii spolu 66 položiek (z toho 56 o koscoch), vrátane 43 pôvodných odborných prác.

Jubilantove vedecké štúdie obsahujú niekoľko hlavných či najobľúbenejších smerov, v ktorých najčastejšie nachádzal predmet svojho profesionálneho záujmu, a to sú 1) mykofloristika a mykocenológia bukových, smrekových a zmiešaných lesných porastov, 2) monitoring nekrotického ochorenia buka a smreka tracheomykózneho typu, 3) fytopatologický výskum lesných drevín a 4) faunistika a ekológia

pavúkovcov z radu koscov (Opiliones). Zostáva pevne dúfať, že jubilantova životná sviežosť spolu s jeho vytrvalou usilovnosťou, neutíchajúcim pracovným elánom a tvorivými podnetmi budú prispievať k jeho vysoko produktívnej činnosti aj naďalej.

Bol tiež odborným posudzovateľom mnohých mykologicky a arachnologicky zameraných výskumných projektov a vedeckých štúdií, ako aj diplomových a dizertačných prác. Bol vedúcim riešiteľom dvoch medzinárodných projektov v rámci Medziakademickej dohody akadémií vied Slovenska a Bulharska (MAD program SAV) a tiež troch domácich projektov udelených Komisiou VEGA pri SAV. V rámci uvedených projektov odborne viedol troch doktorandov. Okrem toho, ako spoluriešiteľ, participoval na ďalších 21 projektoch financovaných rôznymi agentúrami a organizáciami.

Zastával viacero významných odborných funkcií a je členom rôznych domácich a medzinárodných organizácií, vrátane redakčných rád odborných časopisov: napríklad, pracoval v Komisii VEGA pre biologicko-ekologické vedy pri SAV v rokoch 2004 až 2008, je dlhoročným členom Slovenskej mykologickej spoločnosti pri SAV, Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV a Medzinárodnej arachnologickej spoločnosti so sídlom v USA (International Society of Arachnology), a tiež je členom redakčnej rady časopisu Kmetianum – Zborník SNM v Martine (od roku 2005) a zahraničného časopisu Nauka za Gorata – Forest Science vydávaného Lesníckym výskumným ústavom Bulharskej akadémie vied v Sofii (od roku 2014). Nemožno nevyzdvihnúť jubilantovu niekoľkoročnú organizátorskú činnosť ako výkonného tajomníka bývalej Arachnologickej sekcie SES pri SAV (v súčasnosti SARAS, o.z.).

Vďaka svojej vedeckej erudícii jubilant obdivuhodne prispel k pozitívnym výsledkom svojho vedného odboru a slovenskej vedy. Je až

neuveriteľné, že uvedené aktivity mohol stihnúť jeden človek v priebehu len určitého úseku svojho života a popri svojich ďalších záľubách ako sú čítanie faktografickej, dejepisnej a vojenskej literatúry či lepenie modelov lietadiel (kitárstvo). Dr. Mihál však stále pokračuje vo svojej plodnej odbornej činnosti a my mu želáme, popri tradičnom „ad multos annos“, aby jeho vnútorná sila zostala nevyčerpatel'nou aj naďalej.

Napokon, pri výpočte predností nášho jubilanta, nesmieme zabudnúť ani na jeho ľudský charakter. Tí, čo ho lepšie spoznali, oceňujú jeho priateľskú, nekonfliktnú a hlavne prajnú a nesebeckú povahu, ktorá sa prejavuje v jeho nezištnej pomoci nielen rodinným príslušníkom a priateľom, ale aj ostatným známym. Tieto povahové vlastnosti sa stávajú v dnešnom väčšmi materiálnom a sebeckom svete stále zriedkavejšími, a práve o to vzácnejšími.

Náš najdrahší Ivan, pri príležitosti Tvojho veľavýznamného životného jubilea, v mene všetkých spoločných priateľov a kolegov, ako aj v mene celej slovenskej arachnologickej obce, prajeme ti do ďalších rokov mnoho zdravia, šťastia, pohody, veselú myseľ, maximum optimizmu a pozitívneho prístupu k životu. Želáme Ti, aby si zostal aj naďalej taký, akého Ťa máme radi – úprimný, priateľský, nápomocný, vnímavý a so širokým srdcom k nám ostatným.

29th European Congress of Arachnology
Brno, Česká republika

KATARÍNA KRAJČOVIČOVÁ¹, JANA FRISOVÁ CHRISTOPHORYOVÁ¹
& ANNA ŠESTÁKOVÁ²

¹*Katedra zoológie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Mlynská dolina B-1,
Ilkovičova 6, SK-842 15 Bratislava; e-mails: krajcovic.katarina@gmail.com,
christophoryova@gmail.com*

²*Západoslovenské múzeum Trnava, Múzejné námestie 3, SK-918 09 Trnava; e-mail:
sestakova.anna@zupa-tt.sk*

Rok 2015 bol rokom 29. Európskeho kongresu arachnológov. Toto významné vedecké podujatie sa konalo po 21 rokoch v Českej republike a host'ujúcim mestom sa stalo Brno. V dňoch od 24. do 28. augusta 2015 privítala Masarykova univerzita v Brne účastníkov z celého sveta. Hlavný organizátor prof. Stano Pekár bol k dispozícii počas celého podujatia, pripravený zodpovedať každú otázku. Členmi organizačnej komisie boli: Stano Pekár, Jana Niedobová, Vladimír Hula a Yuri Marusik.

Zaregistrovaných bolo celkom 173 účastníkov zo 42 krajín sveta. Počas štyroch prednáškových dní odznelo 66 ústnych prezentácií a štyri plenárne prednášky. S plenárnymi prednáškami vystúpili: Wim Damen, Gabriele Uhl, Jordi Moya Larano a Jonathan Pruitt. Prezentácie boli rozdelené do blokov: morfológia, genetika, taxonómia, fylogenéza, interakcie predátor-korist', ekológia, fyziológia, biogeografia, pohlavný dimorfizmus, behaviorálna ekológia a faunistika. Do programu bol zaradený aj blok krátkych autorských filmov, s ktorými sa predstavilo päť autorov. V posterovej sekcii bolo vystavených 81 posterov, z čoho 64 predstavovalo študentské práce. Jeden deň podujatia bol vyhradený na spoznanie host'ujúcej krajiny, jej flóry, fauny a kultúry. Na záver boli 3 exkurzie, podľa predstáv a želania účastníkov si vybrali od terénnej

exkurzie spojenej so zberom materiálu až po kultúrny výlet. Každodenný večerný program pomohol účastníkom zoznámiť sa s nielen českou gastronómiou (http://www.ta-service.cz/eca2015/en_welcome.html).

Slovenskú arachnologickú spoločnosť SARAS reprezentovali na konferencii s prednáškami: Peter Gajdoš, Stanislav Korenko a Pavel Žila; v posterovej sekcii: Jana Frisová Christophoryová, Anna Šestáková a Katarína Krajčovičová. Prijemné vedecké podujatie splnilo svoj cieľ, inšpirovalo, motivovalo a v neposlednom rade otvorilo možnosti na nové vedecké spolupráce.

Práca bola finančne podporená projektmi VEGA 1/0191/15 a KEGA 059UK-4/2014.

Pavúky (Araneae) vybraných území európskeho významu v pôsobnosti Správy CHKO Ponitrie

PETER GAJDOŠ

*Ústav krajinnej ekológie SAV, Bratislava, Pobočka Nitra, Akademická 2, 949
01 Nitra, e-mail: p.gajdos@savba.sk*

Krátkodobý výskum araneofauny bol realizovaný na 6 územiach európskeho významu (SKUEV), ktoré sú v územnej pôsobnosti Správy Chránenej krajiny oblasti Ponitrie a to na SKUEV Bočina, Gýmeš, Hradná dolina, Šándorky, Temešská skala a Záhrada. Skúmané územia sú z arachnologického hľadiska úplne nepoznané a v literatúre nie je žiadna zmienka o výskyte pavúkov na uvedených lokalitách. Výskum sa uskutočnil v priebehu apríla až augusta 2015. Odbery epigeických pavúkov boli robené metódou zemných pascí. Pasce boli umiestnené po päť v línii na každom stanovišti a do typických typov habitatov pre jednotlivé skúmané lokality a to: SKUEV Temešská skala – 3 línie (bučina, okraj lúky a lúka s mraveniskami), SKUEV Záhrada – 1 línia (xerotherm s krovitou vegetáciou), SKUEV Šándorky – 2 línie (dubina, lesostep), Bočina – 1 línia (xerotherm s krovitou vegetáciou), Gýmeš – 3 línie (dubina, okolo skál v dubine a kosená lesostep) a Hradná dolina -1 línia (jelšina), Pasce boli exponované počas celého výskumného obdobia s výnimkou SKUEV Gýmeš (len v auguste 2015) a boli vyberané počas sezóny v pravidelných mesačných intervaloch.

Pavúky z bylinnej poschodia sme zbierali metódou šmýkania, a z krov a zo stromov metódou oklepov. Na odchyt na lokalite Šándorky sme použili aj Malaiseho pascu počas celého výskumu. Taktiež bol použitý individuálny zber z pod kameňov, z pod kôry, atď., ako aj preosev hrabanky (Šándorky). Počas výskumu (od apríla do augusta 2015) sme celkove odchytili 1292 jedincov pavúkov patriacich k 187 druhom a do 27 čeľadí. Výsledky výskumu z jednotlivých lokalít sú nasledovné:

SKUEV Bočina: Celkove sme na tejto lokalite odchytili 47 jedincov. Boli tu zistené typické pavúcie spoločenstvá krovitej lesostepi. Druhovú pestrosť je nižšia, lebo boli skúmané len epigeické spoločenstvá v ktorých dominovali druhy z čeľade Lycosidae ako *Alopecosa trabalis* a *Trochosa terricola*. Charakteristickými druhmi z uvedenej čeľade sú *Alopecosa sulzeri* a *Pardosa bifasciata*. Bolo tu zistených 17 druhov.

SKUEV Gýmeš: Na uvedenej lokalite sme odchytili 71 jedincov patriacich k 24 druhom. Výskum tu bol krátkodobý v priebehu augusta 2015. Zo zistených druhov sú z faunistického hľadiska významné nálezy vzácnejších teplomilných druhov ako *Zelotes auranziacus* a *Zelotes erebeus*.

SKUEV Hradná dolina: Na uvedenej lokalite sme odchytili 179 jedincov. Boli tu zistené typické pavúcie spoločenstvá lužných lesov s dominantným zastúpením vlhkomilných druhov. V epigeóne dominovala *Piratula hygrophila* z čeľade Lycosidae. Charakteristickými druhmi sú *Dolomedes fimbriatus*, *Antistea elegans* a druhy rodu *Oedothorax*. Bolo tu zistených 40 druhov.

SKUEV Šándorky: Celkove sme na tejto lokalite odchytili 471 jedincov. Boli tu zistené typické pavúcie spoločenstvá teplých dubových lesov a lesostepi. Druhovú pestrosť bola najvyššia zo všetkých skúmaných lokalít. Bolo tu zistených až 93 druhov. Najvýznamnejšie sú nálezy ohrozených druhov *Trichoncus affinis* a najmä *Cheiracanthium rupestre*. Významný je nález stepníka *Eresus*, ale keďže bol nájdený len nedospelý jedinec, nie je možné ho určiť do druhu.

SKUEV Temešská skala: Na uvedenej lokalite sme odchytili 289 jedincov. Výskum bol orientovaný na epigeické spoločenstvá bukového lesa, jeho okraja a lúky. V lese v spoločenstve dominovali lesné druhy ako *Apostemus fuscus*, *Inermocoelotes inermis*, *Tenuiphantes flavipes*. Na lúke sa dominantne vyskytovali siediče (čeľaď Lycosidae) ako *Alopecosa trabalis* a

Pardosa riparia. Z ohrozených druhov tu žije *Dysdera hungarica*, *Centromerus persimilis*, *Styloctetor stativus* a *Sibianor laeae*.

SKUEV Záhrada: Na tejto lokalite sme odchytili 235 jedincov patriacich k 62 druhom, čo svedčí o vysokej druhovej diverzity na lokalite. Bolo tu zistené typické pavúčie spoločenstvá krovitej lesostepi s dominantne zastúpenými epigeickými druhmi ako *Pardosa alacris*, *Alopecosa cuneata*, *Pardosa bifasciata* a *Aulonia albimana*. Charakteristickými druhmi sú *Alopecosa sulzeri* a *Hogna radiata*. Na kroch žijú viaceré druhy, najmä z čeľade Theridiidae ako napr. vzácna *Dipoena braccata*. Z ohrozených druhov tu bol zistený *Ero aphana*, *Silometopus elegans* a *Theonina cornix*.

So sozologického hľadiska celkove na skúmaných lokalitách bolo zistených 13 druhov pavúkov uvádzaných v Červených zoznamoch pavúkov v rôznych kategóriách ohrozenia. Zo skúmaných lokalít najvyššie druhové bohatstvo vykazovali lokality Šándorky (93 druhov) a Záhrada (62 druhov).

Výskum bol realizovaný v rámci projektu ŠOP SR 22280 Vypracovanie programov starostlivosti o vybrané chránené územia zahrnuté v sústave NATURA 2000 ITMS – 24150120045 a tiež bol podporený grantovým projektom VEGA 02/0117/13.

Taxonómia a rozšírenie štúrikov Slovenska (Pseudoscorpiones) žijúcich v práchne dutín a pod kôrou stromov

DIANA JAJCAYOVÁ & JANA FRISOVÁ CHRISTOPHORYOVÁ

Katedra zoológie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Mlynská dolina B-1, Ilkovičova 6, SK-842 15 Bratislava; e-mails: diana.jajcayova@gmail.com, christophoryova@gmail.com

Cieľom práce bolo zhrnúť doteraz publikované údaje o štúrikoch na Slovensku žijúcich na stromoch – konkrétne v dutinách, na kmeňoch, pod kôrou, na drevakazných hubách, mŕtvom dreve a v hniezdach v dutinách a v búdkach. Vypracovaná bola databáza, v ktorej boli sumarizované už publikované dáta o štúrikoch žijúcich v študovaných typoch mikrohabitatov a boli doplnené chýbajúce údaje – najčastejšie geografické súradnice, biotop, druh stromu, výška dutiny. Podľa údajov boli následne zostavené mapy rozšírenia zaznamenaných druhov štúrikov. Na Slovensku bolo doteraz zo študovaného prostredia identifikovaných viac ako 800 jedincov patriacich ku 23 druhom a do siedmich čeladi (tri druhy boli identifikované len na úroveň rodu). Najpočetnejšími druhmi boli *Allochernes wideri* (C. L. Koch, 1843) a *Dinocheirus panzeri* (C. L. Koch, 1837).

V práchne dutín, starých stromov a pňov bolo spolu nájdených 384 jedincov patriacich ku 14 druhom a do štyroch čeladi. Najpočetnejším druhom z práchna dutín bol *D. panzeri*. Najviac zastúpeným druhom zo spráchnivených stromov a pňov bol *Pselaphocheirus scorpoides* (Hermann,

1804). Na kôre, pod kôrou a na drevokazných hubách bolo spolu nájdených 139 jedincov patriacich ku 16 druhom a do troch čeľadí. Najpočetnejším druhom spod kôry stromov bol *Chernes habnii* (C. L. Koch, 1839). Najviac jedincov z drevokazných húb patrilo druhu *P. scorpoides*. V dutinových hniezdach a v hniezdach z búdok bolo spolu nájdených 301 jedincov patriacich ku 13 druhom a do piatich čeľadí. Najpočetnejším druhom z dutinových hniezd bol *A. wideri*. Najviac zastúpeným druhom z hniezd v búdkach bol *Dendrochernes cyrneus* (L. Koch, 1873).

Práca bola finančne podporená projektom VEGA 1/0191/15.

Taxonómia a rozšírenie štúrikov Slovenska (Pseudoscorpiones) žijúcich v kompostoch na Slovensku

**ANDREA KAŇUCHOVÁ, JANA FRISOVÁ CHRISTOPHORYOVÁ
& KATARÍNA KRAJČOVIČOVÁ**

*Katedra zoológie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Mlynská dolina
B-1, Ilkovičova 6, SK-842 15 Bratislava; e-mails: a.kanuchova@gmail.com,
christophoryova@gmail.com, krajcovic.katarina@gmail.com*

Z územia Slovenska existuje len niekoľko prác, ktoré obsahujú ojedinelé údaje o výskyte štúrikov v kompostoch, konkrétne druhov *Chthonius hungaricus* Mahnert, 1981, *Atemnus politus* (Simon, 1878), *Lamprochernes chyzeri* (Tömösváry, 1882) a *L. nodosus* (Schränk, 1803). Cieľami práce bolo na základe vlastných zberov zistiť druhové zloženie štúrikov žijúcich v kompostoch na Slovensku, vypracovať mapy rozšírenia štúrikov z kompostov a následne na základe literárnych údajov sumarizovať morfometrické a morfológické znaky vybraných druhov štúrikov. Štúriky boli zbierané z kompostov rôznymi zberateľmi na 22 lokalitách Slovenska počas rokov 2012 – 2014. Vzorky kompostov boli odoberané rukou a prenesené v polyetylénových vreckách. Následne boli extrahované a štúriky boli spracované na trvalé mikroskopické preparáty.

Celkovo bolo identifikovaných 662 jedincov, patriacich ku 9 druhom a do 4 čeľadí. Vo vzorkách bolo zastúpených najviac jedincov z čeľade Chernetidae, štúriky z čeľadí Neobisiidae a Cheliferidae sa

vyskytovali v kompostoch skôr náhodne. Najviac jedincov patrilo do rodu *Lamprochernes* Tömösváry, 1882 a ku druhu *Pselaphochernes scorpioides* (Hermann, 1804). Jedince rodu *Lamprochernes* boli identifikované len na úrovni rodu, pretože v súčasnosti prebieha ich taxonomická revízia. V hojnom počte bol zaznamenaný druh *Chthonius resslí* Beier, 1956, ktorý bol na Slovensku doposiaľ identifikovaný len predbežne. Na základe získaných dát boli vytvorené mapy rozšírenia št'úrikov žijúcich v kompostoch na Slovensku. Druhy *Ch. resslí*, *Allochernes wideri* (C.L. Koch, 1843) a *P. scorpioides* boli vybrané na podrobnejší opis taxonomických znakov.

Práca bola finančne podporená projektom VEGA 1/0191/15.

Nový atlas - Pavouci České republiky

ANTONÍN KŮRKA

*17. listopadu 1173, CZ - 293 02 Mladá Boleslav, Česká republika, e-mail:
tonda.pavouk@centrum.cz*

V březnu roku 2015 vyšla v nakladatelství Academia v edici ac ATLAS nová publikace Pavouci České republiky. Autoři knihy jsou Antonín Kůrka, Milan Řezáč, Rudolf Macek a Jan Dolanský. Knihu recenzovali Vlastimil Růžička a Pavel Kasal. Atlas na 622 stranách pojednává o 875 druzích pavouků, dosud zjištěných na území České republiky. Text knihy je doprovázen bohatou obrazovou částí. Na celkem 2105 fotografiích je zobrazena většina druhů pavouků, o nichž se kniha zmiňuje. Většina snímků zachycuje živé pavouky v jejich životním prostředí, část snímků, zobrazující morfologické detaily, je pořízena elektronovým mikroskopem. Do knihy poskytlo fotografie celkem 56 autorů z Česka, Slovenska a dalších evropských zemí. V obrazové části byl především využit bohatý fotoarchív známého fotografa Rudolfa Macka, jehož 1782 snímků tvoří stěžejní část obrazové části. Více než deseti snímky atlas obohatili A. Kůrka, J. Dolanský, Jørgen Lissner, Jan Erhart, Radek Šich a Petr Dolejš, uznání ovšem patří i dalším 49 autorům, kteří do obrazové části přispěli svými zdařilými snímky.

Knihy je členěna na dvě základní části – obecnou a systematickou. V obecné části (autor Milan Řezáč) je podrobně a podle nejnovějších poznatků popsána morfologie a anatomie pavouků, také jejich biologie a etologie. Je zmíněna i ochrana pavoučích druhů. V závěru je uveden klíč k určování čeledí. Obecná část je doprovázena snímky z přírody a snímky pořízené elektronovým mikroskopem. Autorkou řady zdařilých ilustrací v této části a pérovek je Veronika Dolanská.

Systematickou časť otvára kapitoly Postavení pavouků v zoologickém systému, Příbuzenské vztahy čeledí pavouků (M. Řezáč) a Tabule rychlé orientace (R. Macek). Následují popisy čeledí a jednotlivých druhů pavouků s uvedením charakteristických morfologických znaků, biologie druhu a jeho rozšíření. Nechybí ani stupeň ohroženosti podle nového Červeného seznamu (Řezáč et al. 2015). Příslušné fotografie v systematické části jsou až na výjimky snímky z přírodního prostředí, několik fotografií, zejména nově zjištěných druhů, je pořízeno podle preparátů. Ty jsou použity především v dodatku, který byl vypracován již v době, kdy z technických důvodů nebylo možné taxonomické změny včlenit do původního textu. Popisy jednotlivých druhů jsou na levých stranách, na pravých jsou umístěny snímky. Tato úprava je dílem R. Macka, který jednotlivé dvoustrany navrhnul a uspořádal.

Autoři knihy věří, že nový atlas přispěje k další popularizaci pavouků v široké veřejnosti a prohloubení poznatků o této zajímavé skupině živočichů. Potěšila nás i zpráva redakce, že o atlas je na knižním trhu značný zájem.

Literatura:

KŮRKA A., ŘEZÁČ M., MACEK R. & DOLANSKÝ J 2015: *Pavouci České republiky*. acAtlas, Academia, Praha, pp. 622.

ŘEZÁČ M., KŮRKA A., RŮŽIČKA V. & HENEGER P. 2015: Red List of Czech spiders: 3rd edition, adjusted according to evidence-based national conservation priorities. *Biologia*, 70(5): 645–666.

K poznaniu fauny koscov (Arachnida, Opiliones) nelesných biotopov Národného parku Poloniny

IVAN MIHÁL¹, PETER GAJDOŠ², PAVEL ŽILA³

¹ *Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, mihal@savzv.sk*

² *Ústav krajinskej ekológie SAV Bratislava, pobočka Nitra, Akademická 2, 949 01 Nitra, p.gajdos@savba.sk*

³ *Katedra ekológie a environmentalistiky, Univerzita Konštantína Filozofa, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, zilapavel@gmail.com*

Autori v práci uvádzajú výsledky štúdia opiliofauny na nelesných biotopoch v NP Poloniny, t.j. v podmienkach rôzne človekom využívaných alebo sukcesne zarastajúcich trvalých trávnatých porastov a ruderalných spoločenstiev na prevažne mezofilných lúkach, tzv. „poloninách”.

Na 8 hlavných lokalitách (celkovo na 20 čiastkových lokalitách) bolo v rokoch 2011 až 2012 determinovaných celkovo 21 druhov koscov, čo predstavuje 60,0 % z dosiaľ známeho druhového spektra koscov Slovenska ($n = 35$). Celkovo bolo založených 100 zemných formalínových pascí (5 pascí na jednu lokalitu), pasce boli exponované v teréne aj počas zimných mesiacov. Materiál bol dosiaľ spracovaný zo zberov od 12. júla 2011 do 23. apríla 2013. Nadmorské výšky lokalít sa pohybovali od 302 m n. m. (Kolbasov) po 910 m n. m. (Ruské č.8). Výskum prebiehal v štvorcoch DFS: 6800c, 6899d, 6900c, 6901c, 6999c,d. V prevažnej miere boli lokality situované na trvalých trávnych porastoch (mezofilné nížinné a podhorské kosné lúky, podmäčané podhorské a horské lúky, kvetnaté horské lúky a pasienky, nitrofilné

ruderálne spoločenstvá mimo ľudských sídiel a sukcesne zmenené podmáčané podhorské a horské lúky).

Ako vysoko eudominantný druh bol zistený kosť *Phalangium opilio* (dominancia = 61,09 %). Otvorené a slnečné biotopy, lúky a pasienky boli typickým habitatom, kde sa *P. opilio* hojne vyskytoval. Podobne, *Oligolophus tridens* bol eudominantný druh (10,44 %). Medzi dominantné druhy patrili *Trogulus nepaeformis* (8,20 %) a *Lacinius ephippiatus* (6,04 %). Ojedinele boli zaznamenané aj karpatské endemity *Paranemastoma kochi* (0,41 %) a *Ischyropsalis manicata* (0,33 %) ako aj teplomilné druhy *Egaenus convexus* (2,50 %), *Lacinius horridus* (0,24 %) a vzácny *Zacheus crista*, ktorý sme zistili v počte 5 exemplárov. Najviac druhov kosť (19) a exemplárov (1682) bolo zistených na lokalite Ruské, kde bolo situovaných až 10 čiastkových lokalít na rôznych typoch lúčnych spoločenstiev. Najmenej druhov (5) a exemplárov kosť (10) bolo zistených na lokalite Kolbasov.

Autori uvádzajú aktuálny výskyt doposiaľ známej opiliofauny NP Poloniny (celkovo 26 druhov) s preferenciou typu biotopu, na ktorom mali dané druhy najhojnejší výskyt na tomto území. Typické lesné spoločenstvá ako dominantné biotopy výskytu preferuje 16 druhov kosť, ekotonálne spoločenstvá 17 druhov a na otvorených (nelesných) habitatoch sa dominantne vyskytuje 14 druhov kosť doposiaľ zaznamenaných z územia NP Poloniny.

PodĎakovanie:

Príspevok vznikol v rámci projektov VEGA č. 2/0035/13, 2/0184/11 a projektov UGA FPV UKF Nitra (VII/2012).

Diverzita pavúčích spoločenstiev (Araneae) a jej zmeny v rôznych typoch nelesnej krajiny Bukovských vrchov

PAVEL ŽILA

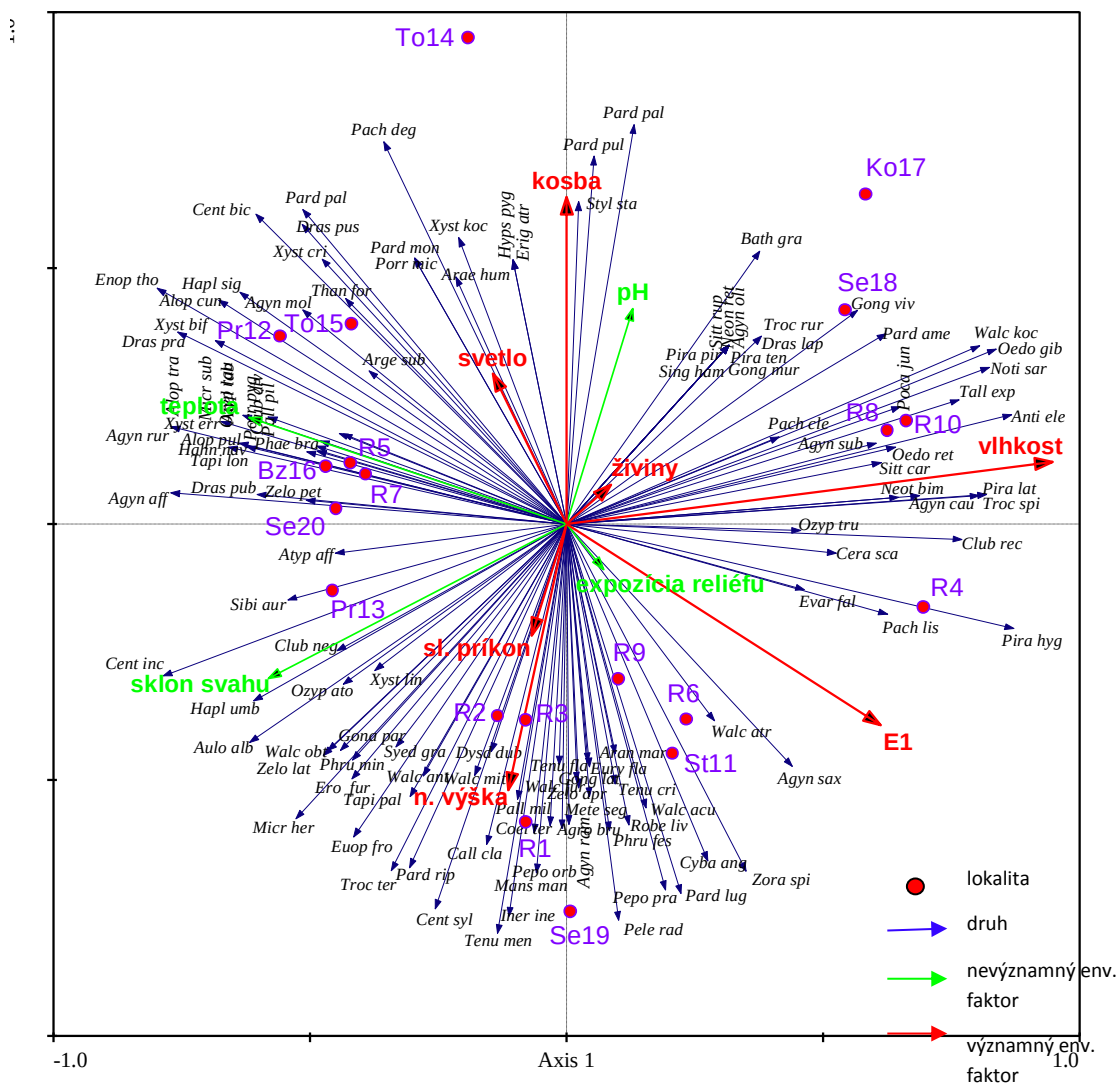
*Katedra ekológie a environmentalistiky, Fakulta prírodných vied Univerzity
Konštantína Filozofa v Nitre, Trieda Andreja Hlinku 1, SK - 949 74 Nitra, e-
mail: zilapavel@gmail.com*

V období rokov 2011-2013 sme uskutočnili výskum epigeických pavúčích spoločenstiev pomocou zemných pascí na 20 lokalitách orografického celku Bukovské vrchy, ktorý je z väčšej časti súčasťou Národného parku Poloniny. Skúmané lokality reprezentujú 6 charakteristických typov nelesných biotopov vrátane špecifického typu a to horských lúk označovaných ako poloniny. Na lokalitách bol realizovaný rôzny typ obhospodarovania. Na základe analýzy získaného materiálu sme urobili zhodnotenia a porovnania pavúčích spoločenstiev jednotlivých typov biotopov, ako aj celkové zhodnotenie araneofauny skúmaných lokalít. Počas obdobia výskumu bolo odchytených 47 297 jedincov a bolo zistených 246 druhov patriacich do 24 čeľadí. Zo získaného materiálu pavúkov bolo podľa Červeného zoznamu pavúkov slovenskej časti Karpát za skúmané obdobie celkovo zistených 29 ohrozených a potencionálne ohrozených druhov. Taktiež bol zistený nový druh pre araneofaunu Slovenska, pavúk *Micaria coarctata*.

Hodnotením ekologickej významnosti jednotlivých lokalít na základe diverzity sme prišli k záveru, že predovšetkým horské lúky, ako aj mezofilné a opustené lúky predstavujú veľmi významné habitaty v sledovanom území z hľadiska ochrany prírody. V krátkodobom horizonte sme nenašli jednoznačnú súvislosť medzi pavúcou diverzitou skúmaných lokalít a detailnými faktormi reprezentujúcimi rôzne formy manažmentu. Celkovo sa však kosba javila ako štatisticky významný

faktor. Z našich analýz vyplýva, že zloženie spoločenstiev pavúkov rôznych lokalít ako aj typov nami skúmaných nelesných habitatov závisia od rôznych faktorov, akými sú vlhkosť, kosba ako forma manažmentu, pokryvnosť E1, nadmorská výška, obsah živín, slnečný príkon a svetlo (obr. 1). Urobili sme aj celkovú analýzu z doteraz publikovaných a tiež nepublikovaných údajov z územia Bukovských vrchov ako aj z územia NP Poloniny a vytvorili sme mapovú vrstvu s 533 lokalitami a polygónmi. Vrstvu sme analyzovali k prvkom druhotnej krajinskej štruktúry.

Podakovanie: Srdečne ďakujem môjmu školiteľovi RNDr. Petrovi Gajdošovi, CSc. za odborné vedenie, cenné rady, vhodné pripomienky k práci a čas, ktorý mi venoval.

Obr. 1: RDA analýza araneocenóz a faktorov prostredia skúmaných nelesných habitatov.

ZOZNAM A ADRESY ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE

ASTALOŠ BORIS, RNDR., SNM - Múzeum Andreja Kmet'a, ul. A. Kmet'a 20, SK - 036 01 Martin, e-mail: boris.astalos@snm.sk

FRISOVÁ CHRISTOPHORYOVÁ JANA, MGR., PHD., Prírodovedecká fakulta UK, Katedra zoológie, Mlynská dolina B-1, SK - 842 15 Bratislava, e-mail: christophoryova@gmail.com

GAJDOŠ PETER, RNDR., CSC., Ústav krajinnej ekológie SAV, Akademická 2, SK - 949 01 Nitra, e-mail: P.Gajdos@savba.sk

GAJDOŠOVÁ ALENA, RNDR., CSC., Ústav genetiky a biotechnológií rastlín SAV, Akademická 2, SK - 949 01 Nitra, e-mail: alena.gajdosova@savba.sk

JAJCAYOVÁ DIANA, BC., Prírodovedecká fakulta UK, Katedra zoológie, Mlynská dolina B-1, SK - 842 15 Bratislava, e-mail: diana.jajcayova@gmail.com

KAŇUCHOVÁ ANDREA, BC., Prírodovedecká fakulta UK, Katedra zoológie, Mlynská dolina B-1, SK - 842 15 Bratislava, e-mail: a.kanuchova@gmail.com

KORENKO STANISLAV, MGR., PHD., Ústav botaniky a zoologie, Kotlářská 2, CZ - 602 00 Brno, email: korenko.stanislav@yahoo.com

KRAJČA ANDREJ, MGR., PhD., Drobného 20, SK - 841 01 Bratislava, e-mail: andrejkrajca@gmail.com

KŮRKA ANTONÍN, RNDR., 17. listopadu 1173, CZ - 293 02 Mladá Boleslav, e-mail: tonda.pavouk@centrum.cz

MAJKUS ZDENEK, RNDR., CSC., Přírodovědecká fakulta OU, Katedra biologie a ekologie, Dvořákova 7, CZ - 701 03 Ostrava 1, e-mail: zdenek.majkus@osu.cz

MAŠÁN PETER, RNDr., PhD., Ústav zoológie SAV, Dúbravská cesta 9, 845 06 Bratislava, e-mail: peter.masan@savba.sk

MIHÁL IVAN, RNDR., CSc., Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, SK - 960 53 Zvolen, e-mail: mihal@sav.savzv.sk

SVATOŇ JAROSLAV, MGR., Kernova 8, SK – 036 01 Martin

ŠTIGLINC MARTIN, RNDR. Mierové nám. 12, SK - 90101 Malacky, e-mail:
martin.stiglinc@gmail.com

ŽILA PAVEL, ING., PhD., Katedra ekológie a environmentalistiky, Fakulta prírodných
vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Trieda Andreja Hlinku 1, SK - 949
74 Nitra, e-mail: zilapavel@gmail.com

13. Arachnologická konferencia - Ekológia vo výskume pavúkovcov

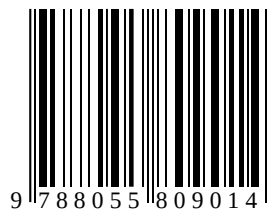

13. Arachnologická konferencia - Ekológia vo výskume pavúkovcov

Názov: 13. Arachnologická konferencia
Podnázov: Zborník abstraktov
Editor: doc. RNDr. Zuzana Krumpálová, PhD.

Vydavateľ: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied
Edícia: Prírodovedec č. 616
Formát: A5
Rok vydania: 2015
Miesto vydania: Nitra
Počet strán: 30
Počet kusov: 50

ISBN: 978-80-558-0901-4